

református szubjektív avagy

Hagyomány és kultúra, mint védőpajzs

1. rész

Az a hagyományrendszer, melynek örökösei vagyunk, a mindenkori kultúra két fontos üzenetére hívja fel a figyelmet. Az első, annak felismerése, hogy az igazi termékeny széles társadalmi alapokon nyugvó kultúra fő tulajdonsága és hivatása, hogy írás és olvasás nélkül is megérthetővé, tapasztalhatóvá, élhetővé váljon, s így a mindennapok tevékenységébe szövődve védelmet és biztonságot nyújtson mindazoknak, akik e tárgyi-szellemi kultúra alkotói, részesei.

Ha a kultúrának egyáltalán van definíciója, csak az lehet, hogy egy népnek van-e mértéke nemcsak arra, hogy mi az erkölcsi jó és rossz, hogy mi az egészséges és beteg, hanem arra is, hogy mi az, ami a közös életet tisztítja vagy beszennyezi. És **ami a kultúrnépek életét jellemzi, hogy a beszennyezés ellen tudatosan védekezni képesek.** A kulturátlanságot pedig éppen minden népnél és korban az jellemezte, hogy az ember védtelen volt — nem a bűnök ellen, amelyekről a büntető törvénykönyv paragrafus-szerűen intézkedett —, hanem a korrupt ember hitványsága ellen, és nem volt mértéke a gorbomlásra és a tapintatlanságra, az indiszkrécióra és a tolkodásra és a pimaszságra és az álnokságra és azokra az árnyalatokban nehezen meghatározható aljasságokra, amelyek az emberi életet a bűnőknél sokkalta mélyebbről veszélyeztetik. Negatív megközelítésben tehát a kultúra hiánya vagy súlyos fokú sérülése elsősorban annyit jelent, hogy az ember a huncuttal és a cudarokkal szemben védelem nélkül van. Az ilyen közösséget nem tanították meg arra, hogy elszigetelje őket. Az emberek félnek tőlük és engednek nekik, és meghunyászkodnak és félrehúzódnak, csaknem csodálják őket.

Morális bűncselekmény itt sincs több, mint más népeknél. De az élet színvonala elrettentő. Mert a bűn az erkölcsi rend olyan brutális megsértése, amely ellen minden nép védekezni tud. **Az életet beszennyező egzisztenciális korrupció ellen azonban a kulturátlatlan nép tehetetlen.**

Láthatjuk, tapasztalhatjuk, hogy napjaink legnagyobb veszélye, a személytelenné válásban van, ami annyit jelent, hogy az ember valótlanná, megszólíthatatlanná végső soron hazuggá válik kiszolgáltatottsága miatt, s a megélhetése érdekében. Nincs kontroll, nincs kritika, nincs irányvonal, nincs támasz. A közösség felbomlik.

A kultúra másik aspektusa, hivatása, s ezzel örökségünk továbbvitelének gazdagításának, az átörökítési folyamatnak fontos eleme, a hibák észrevétele és kijavítása. Látnunk kell, hogy szemléletünk és értékrendünk az, ami a dolgokat és foglalkozásokat az irigység, keserűség, versengés, és ami még rosszabb, sokszor a gyűlölet eszközeivé teszik. A helyes oktatásnak, nevelésnek helyi és országos szintereken egyaránt a különböző technikák

elsajátításának bátorítása mellett, meg kell valósítania valamit, ami sokkal nagyobb fontosságú: segítenie kellene az embert, hogy megtapasztalja az élet összetettségének, az emberek egymásrataltságának folyamatát. Nemcsak magyar-magyar, hanem a különböző nemzetek viszonylataiban is. Ez az a tapasztalat, amely a kapacitást és a technikát a megfelelő helyre teheti. A technikai fejlődés, bármennyire is szükséges, semmiképpen sem fogja megoldani a belső, pszichológiai-lelki szellemi szükségletünket és konfliktusainkat; be kell ismernünk, hogy azért vált a technológia önmagunk rombolásának eszközévé, mert a nélkül szereztünk technikai tudást, hogy megértettük volna az emberi élet teljes folyamatát, s valódi hivatását rendeltetését. (Az, aki tudja, hogyan kell atomot hasítani, de nincs a szívében szeretet, szörnyeteggé válik.)

Mint ahogyan a művészetben, éppúgy a hétköznapi életben sem a technika tehát a lényeg, hanem a lélek. A lélek tartalmának szabad, akadályok nélkül közölt megnyilvánulása az, amelynek következtében előállhat a hiánytalan művészi hatás.

Az élet fájdalom, szépség, csúnyaság, szeretet, öröm, sikerek, bukások, lemondások és küzdelmek végtelen sorozata és amikor megértjük ezt, mint egészet, minden szinten, ez a megértés megteremti a saját technikáját. Ennek az ellenkezője nem igaz: a technika sohasem teremti meg a kreatív megértést, és alkotni tudást. A jelenlegi oktatás azért válik teljesen kudarcra, mert túlhangsúlyozta a technikát. A technika túlhangsúlyozásával pedig amint látható szellemi-lelki vonatkozásaiban elpusztítjuk az embert, nem beszélve az állandó erőszak áldozatairól.

Mindezek megvalósítása és a saját kultúránk folyamatosságának, közösségformáló és megtartó erejének átörökítése végett nem szabad engednünk, hogy a tanár hivatása pusztán rutinmunka legyen, hanem sokkal inkább a szépség és öröm olyan mérvű kifejezése, amit nem lehet teljesítmény és siker szerint mérni. Fel kell ismernünk, és változtatnunk kell azon a megközelítésen, mely szerint a mi közös problémánk a tanuló, a gyerek. A mi közös problémánk ugyanis a tanár és a szülő. A gyermek akkor fog a magyar kultúra megtartó kereteiben felcseperedni, abban részt vállalni, abban önálló, a saját lelki világának megfelelő kifejezési formákat keresni, ha mi felnőttek látjuk az előbb vázolt örökségbe kapott folyamatnak a szépségét. Felismerjük a mindenk fölé álló lényegi szükségességét mindezek megvalósításának, gazdagításának, megtisztításának azzal a tömegkultúrával szemben, amely csak kész technikát, gyorsan fogyasztható, eldobható, cserélhető termékeket kínál kevesek anyagi haszna érdekében.

Teremi Sándor